

ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО И ПРОЦЕСС

УДК 347.45/.47+351.746.2

ПРАВОВА ДОКТРИНА ЩОДО НАДАННЯ ДЕТЕКТИВНИХ ПОСЛУГ

Аліна ВОЛИНСЬКА,
ад'юнкт кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ

SUMMARY

The main provisions of the legal doctrine on the provision of detective services in Ukraine are considered. The position of scientists and the draft laws «On private detective activity» are analyzed. The main attention is paid to coverage of the legal status of subjects of private detective activity, the volume of services are represented as private detectives. The relationship between subjects of private detective activity and state law enforcement agencies, other public institutions are disclosed. It is proved that the legal doctrine of rendering detective services is socially meaningful, formal, single-minded, scientific, systematic, and can serve as a basis for the formation of public policy and the improvement of legislation in the sphere of a specified.

Key words: private detective activity, detective services, proposed legislation, legal doctrine, non-state subjects.

АНОТАЦІЯ

Розглядаються основні положення правової доктрини про надання детективних послуг в Україні. Аналізуються позиції вчених і законопроекти про приватну детективну діяльність. Основна увага звернена на висвітлення правового статусу суб'єктів приватної детективної діяльності, обсягу послуг, які надаються приватними детективами. Розкрито взаємини між суб'єктами приватної детективної діяльності і державними правоохоронними органами, іншими державними інститутами. Обґрунтовано, що правова доктрина надання детективних послуг є соціально значущою, офіційною, цілеспрямованою, науковою, системною та може служити основою для формування державної політики і вдосконалення законодавства в зазначеній сфері.

Ключові слова: приватна детективна діяльність, детективні послуги, законопроекти, правова доктрина, недержавні суб'єкти.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення зростає роль недержавних органів безпеки в системі національної безпеки України, які покликані забезпечити збалансованість реалізації інтересів особи, суспільства, держави. Недержавна інфраструктура національної безпеки України зумовлює необхідність розвивати індустрію забезпечення безпеки недержавними суб'єктами та підвищувати ефективність її функціонування, зокрема, через прийняття відповідних нормативних актів, у тому числі Закону України «Про приватну детективну діяльність». Сьогодні фізичним і юридичним особам послуги із захисту інтересів громадян, охорони майна власників, пошуку безвісти зниклих тощо надають приватні детективні служби на основі укладення договору про надання детективних послуг.

До цього часу закон «Про приватну детективну діяльність» в Україні ще не прийнятий, хоча на 2016 р. приватне детективне агентство діє в кожній області, а в окремих областях (Київська, Харківська, Одеська, Дніпровська) працює по два агентства. 29.05.2012 р. зареєстровано Всеукраїнську Асоціацію приватних детективів (ВАПД). Основними нормативно-правовими актами для суб'єктів приватної детективної діяльності є: Конституція України; Закони України «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про Службу безпеки України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про банки і банківську діяльність», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»; Господарський кодекс України; Господарський процесуальний кодекс України; Цивільний кодекс України; Цивільний процесуальний кодекс України; Кодекс України про адміністративні правопорушення; Кодекс адміністративного судочинства України; Кримінальний кодекс України; Кримінальний процесуальний кодекс України. Зазначена

ситуація – діяльність значної чисельності приватних детективних агентств без спеціальної законодавчої основи, зумовлює необхідність дослідження її доктринальних засад.

Мета зазначеної праці полягає в аналізі правової доктрини щодо надання детективних послуг в Україні та її основних положень.

Виклад основного матеріалу. Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає доктрину як «...політичне, наукове, філософське, військове і т. ін. вчення, теорія, система поглядів» [1, с. 236]. Складовими частинами правової доктрини також є «...думки вчених-юристів із тих чи інших питань правотворчості та правозастосування, наукові праці найбільш відомих дослідників в області держави і права, документи, що містять концептуально оформлені правові ідеї, принципи, напрями сучасної правової політики», головною ознакою яких має бути загальноновизнаність [2, с. 9, 94].

Зауважимо, що в даному разі ми будемо розглядати погляди українських дослідників, що склалися у сфері надання детективних послуг, та законопроекти «Про приватну детективну діяльність», що подані до Верховної Ради України. Висловлені наукові позиції (К. Бугайчук, В. Каленяк, К. Калюга, С. Краснокутський, М. Мотуз, В. Попов, С. Постольник, Є. Рахновецький, І. Риженко, А. Соломяна, А. Старушкевич, О. Чердиченко, В. Черков, О. Чорний, О. Шелухін, С. Юрко) є першим аналізом практики надання детективних послуг в Україні, вони характеризуються надзвичайним плюралізмом щодо тих чи інших аспектів приватної детективної діяльності, можливостей детективних підприємств щодо захисту прав та інтересів фізичних та юридичних осіб недержавними органами тощо.

В юридичній літературі зазначається, що «...наукова доктрина дозволяє найбільш вдало поєднати різноманітні погляди

ди, концепції, факти. Проте життєздатною вона стає за умови отримання підтримки з боку політичних сил, що прагнуть до панування або знаходяться при владі» [2, с. 99]. В Україні вже розроблено близько десяти законопроектів «Про приватну детективну діяльність». Найбільш ґрунтовними з них є останні: законопроект № 2120 від 25 лютого 2008 р. (автор – народний депутат В. Мойсик) [3]; законопроект № 1093 від 13 грудня 2012 р. (автори – народні депутати В. Швець, В. Малишев) [4]; законопроект № 3726 від 28.12. 2015 р. (автори – народні депутати М. Паламарчук, А. Кожемякін, О. Продан, А. Тетерук), який був прийнятий в першому читанні 19.04.2016 р. [5]. Погляди зазначених фахівців та розроблені політичними діячами законопроекти складають основу правової доктрини про надання детективних послуг.

Розглядаючи поняття правової доктрини в широкому розумінні як сукупність наявних у суспільстві теоретичних розробок, поглядів та праць найбільш відомих авторитетних дослідників, сукупність документів, що містять концептуально оформлені правові ідеї, принципи, напрями правової політики, ми можемо зазначити наявність складових частин правової доктрини щодо надання детективних послуг. За змістом правова доктрина, як і будь який важливий політичний документ, включає вступну частину (із зазначенням виникнення необхідності правового регулювання певної сфери, потреби розроблення доктрини та актуальності прийняття, визначення термінів, що використовуються), основну частину (з базовими змістовними правовими положеннями), висновки (з обов'язковою вказівкою можливостей правозастосування одержаних результатів).

Необхідність прийняття Закону України «Про приватну детективну діяльність», як вказує С. Юрко, зумовлюється актуальністю в сучасних умовах захисту прав та інтересів фізичних та юридичних осіб недержавними структурами; забезпеченням реальної, а не декларативної змагальності сторін на досудовому слідстві; додатковими надходженнями в державний бюджет, сприянням більшому розкриттю злочинів [7, с. 371–372], а також, на думку Є. Рахновецького, «...наявність легальної приватної детективної діяльності різко підвищить якість і відповідальність усієї державної правоохоронної системи, покращить її компетентність у реагуванні на потреби громадян і суспільства загалом» [8]. Законодавче регламентування діяльності приватних детективів та детективних агентств із чітким визначенням їх прав, обов'язків, відповідальності є нагальною потребою [9].

Правова доктрина щодо надання детективних послуг, насамперед, включає визначення термінів «суб'єкт приватної детективної діяльності», «приватний детектив», «приватна детективна діяльність», «детективні підприємства (агентства, бюро, служби)». На сьогодні в юридичній літературі, словниках та законопроектах такі визначення вже наявні.

Суб'єктом приватної детективної діяльності визнаються приватні детективи та приватні детективні підприємства (агентства). У словниковій літературі ми поки що знаходимо тільки визначення терміну «детектив»: спеціаліст із розслідування злочинів, детективний – відноситься до розкриття заплутаної таємниці, зазвичай пов'язаної із злочином [1, с. 217]. Звернемо увагу на підкреслення зв'язку термінів «детектив» із термінами «розкриття», «розслідування злочинів». А. Старушкевич пропонує детективом визнавати громадянина України, що одержав в установленому порядку ліцензію на приватну розшукову діяльність і надає послуги, перераховані у відповідній статті Закону «Про детективну діяльність» [10, с. 71]. У законопроектах міститься більш загально визначення: приватними детективами визнаються громадяни України, які отримали в установленому законодавством порядку свідоцтво про право зайняття такою діяльністю. Зауважимо, що зазначене визначення є фактично загальноприйнятим.

На відміну від терміну «детектив», термін «суб'єкт детективної діяльності» розуміється неоднозначно. В. Мойсик у запропонованому законопроекті визначає його так: об'єднання приватних детективних підприємств та їх філії, що отримали в установленому законом порядку дозвіл на реєстрацію та пройшли державну реєстрацію як юридичні особи [3, ст. 4]; М. Паламарчук, А. Кожемякін, О. Продан, А. Тетерук – як самостійні суб'єкти господарювання, що пройшли державну реєстрацію в порядку, встановленому законом для державної реєстрації юридичних осіб, учасником яких є один або більше приватних детективів [5, ст. 4].

Приватні детективні підприємства для займання відповідною підприємницькою діяльністю реєструються як юридична особа. Основними ознаками юридичної особи є: державна реєстрація в порядку, визначеному законом, організаційна єдність; наявність відокремленого майна; виступ у цивільному обороті від свого імені; самостійна відповідальність за зобов'язаннями, можливість виступати позивачем та відповідачем у суді. Приватна детективна діяльність є підприємницькою, тобто ризиковою, ініціативною, самостійною, систематичною, спрямованою на одержання прибутку. Законопроект щодо приватної детективної діяльності передбачає, що державна реєстрація приватного детективного підприємства, їх об'єднань як юридичної особи повинна проводитись у порядку, визначеному законом, після отримання його засновниками дозволу органу внутрішніх справ на проведення такої державної реєстрації [4, ст. 6].

Основними положеннями правової доктрини щодо надання детективних послуг є: визначення правових засад приватної детективної діяльності; правового статусу суб'єктів приватної детективної діяльності (їх права та обов'язки); умови їх діяльності (необхідність свідоцтва або ліцензії); види діяльності (обсяг надання послуг); обов'язковим є визначення характеру правовідносин із державними правоохоронними органами та іншими державними інституціями, юридичними та фізичними особами; придбання, зберігання і застосування спеціальних засобів під час здійснення приватної детективної діяльності та відповідальність у разі невиконання договірних зобов'язань.

Приватним детективом може бути особа, яка має достатній фаховий рівень та високі моральні якості. Із цією метою до особи приватного детектива висуваються певні вимоги. Вони сформульовані в законопроектах про приватну детективну діяльність. У законопроекті № 3726 від 28.12.2015 р. вказується, що ним може бути громадянин України, який володіє державною мовою, має вищу юридичну освіту, пройшов спеціальну підготовку, має стаж роботи в оперативних підрозділах або органах досудового розслідування (не менше трьох років) та отримав свідоцтво на заняття приватною детективною діяльністю. Приватний детектив не може: займати будь-яку посаду в органах державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних та судових органах влади; мати непогашену чи не зняту в установленому законом порядку судимість за вчинення злочину; ним не може бути особа, визнана судом недієздатною чи обмежено дієздатною чи звільнена з посади судді, прокурора, нотаріуса, як працівник правоохоронного органу, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги, вчинення корупційного правопорушення; приватному детективу заборонено бути працівником Збройних Сил України, займатися адвокатською, нотаріальною чи судово-експертною діяльністю [5, ст. 5].

Детективною діяльністю приватний детектив може займатися індивідуально або як суб'єкт підприємницької діяльності, а також може заснувати приватне детективне підприємство; мати помічників з юридичною освітою на підставі укладеного контракту за трудовим договором; від-

кривати рахунки в банках, мати особисті бланки та печатку, штампи із зазначенням свого прізвища, імені та по батькові, номери і дати видачі свідоцтва на зайняття приватною детективною діяльністю [4, ст. 5].

Правова доктрина щодо надання детективних послуг чітко визначає правовий статус (права та обов'язки) суб'єктів приватної детективної діяльності, відповідно до яких вони координують свою поведінку. Під правами суб'єкта в юридичній літературі розуміють гарантовані законом можливості особи визначати вид та міру своєї поведінки; під обов'язками – передбачену правовими нормами необхідність слідувати певному виду і мірі поведінки, це закріплені в законі вимоги держави і суспільства до поведінки особи [11, с. 214].

Усі законопроекти про приватну детективну діяльність, без винятку, вказують на права і обов'язки суб'єктів детективної діяльності. Під час здійснення своєї діяльності суб'єкти приватної детективної діяльності мають право вчиняти будь-які дії, що: а) не порушують гарантованих законом прав інших осіб; б) не заборонені законом; в) необхідні для належного виконання договору, а саме: 1) звернення із запитом до компетентних органів; 2) ознайомлення з необхідними документами і матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом; 3) проведення зовнішнього огляду об'єктів та зовнішнє спостереження на відкритій місцевості; 4) за згодою власника об'єкта проводити внутрішній його огляд, відвідувати житлові та інші приміщення, проводити огляд або вивчення матеріалів, предметів, документів; здійснювати кіно-, фотозйомку, відео– та аудіо запис; 5) отримувати на договірній основі письмові висновки та усні консультації фахівців та експертів; 6) використовувати спеціальні засоби у відповідності до законодавчих вимог; 7) користуватися іншими правами.

До обов'язків суб'єктів приватної детективної діяльності всіма фахівцями відноситься: невідкладне повідомлення уповноважених правоохоронних органів про отримання інформації або виявлення обставин злочину; відмова від укладення договору про надання приватних детективних послуг, якщо наразі буде порушено законодавство, права третіх осіб, можливий конфлікт інтересів приватного детектива; дотримання вимог законодавства у сфері протидії та запобігання корупції та хабарництву.

Приватним детективам забороняється: приховувати від правоохоронних органів відомі їм факти скоєних злочинів; видавати себе за суб'єктів оперативно-розшукової діяльності, співробітників правоохоронних органів, інших службовців [6, ст. 15]; збирати відомості, що пов'язані з особистим життям, із політичними та релігійними переконаннями окремих осіб без їх письмової згоди; передавати своє свідоцтво або посвідчення для використання іншим особам [4, ст. 16]. Зазначена заборона на вказані дії приватних детективів є імперативною та водночас – обмеженням у здійсненні ними приватної детективної діяльності.

Фахівцями окреслений обсяг надання приватних детективних послуг. Найбільш широко, по 18 позиціях, вони наводяться Всеукраїнською Асоціацією приватних детективів [6, ст. 13].

Здійснено класифікацію видів приватних детективних послуг, спираючись на напрацювання науковців, що в подальшому знайшли відображення у відповідних законопроектах про приватну детективну діяльність:

1. М. Паламарчук, А. Кожемякін, О. Продан, А. Тетерук *зосереджують увагу на наданні приватними детективами послуг шлюбно-сімейного характеру* (пошук осіб, місцезнаходження яких невідоме; з'ясування причин і обставин зникнення, можливостей і умов їх повернення); з'ясуванні біографічних та інших даних, що характеризують особу, стосовно окремих громадян (за їх письмової згоди)

під час укладення ними трудових та інших договорів із замовником (клієнтом) приватних детективних (розшукових) послуг (зайняття ним відповідної вакантної посади), виявлення їхніх ділових зв'язків, у тому числі з конкурентами клієнта в регіонах і за кордоном [5, ст. 11]. Про послуги сімейно-шлюбного характеру вказується і в інших законопроектах, зокрема, це розшук осіб, які втратили родинні та дружні зв'язки в регіонах і за кордоном; фізичне забезпечення безпеки осіб, у тому числі на відпочинку в будь-якій країні; послуги охоронців; виведення близьких осіб із-під негативного впливу інших осіб; консультації з питань життєвих ситуацій, перевірка одного з подружжя на предмет сімейної зради, домогосподарок, гувернанток; відомостей про власний сімейний стан, достаток, платоспроможність особи, біографічні дані про навчання, перебування в зазначеному місці, на відпочинку.

2. *Більшість авторів законопроектів вказують на такий вид послуг приватних детективів, як надання послуг у сфері забезпечення корпоративної безпеки*: відеоспостереження в офісі за персоналом, виявлення фактів контроспостереження (на предмет виявлення підслуховуючих пристроїв), спостереження за співробітниками в разі підозри щодо шахрайства, невиконання обов'язків в інтересах роботодавця, послуги з перевірки на поліграфі (з письмового дозволу випробуваного); послуги з перевірки приміщень та транспортних засобів на незаконність встановлення аудіо– і відеозаписуючих пристроїв).

3. *В. Швець та В. Малишев конкретизують надання приватними детективами послуг у сфері забезпечення економічної безпеки юридичних осіб* (вивчення ринку, пошук і збір із відкритих джерел інформації з метою підготовки ділових переговорів; з'ясування фінансової, майнової та комерційної спроможності і благонадійності потенційних ділових партнерів (юридичних і фізичних осіб) у регіонах і за кордоном; з'ясування обставин: неправомірного використання в підприємницькій діяльності фірмових знаків та найменувань, недобросовісної конкуренції; незаконного отримання кредиту (в тому числі товарного кредиту) та обставин невиконання боргових зобов'язань перед особами, підприємствами та організаціями; незаконного (несанкціонованого) отримання, збирання, розголошення відомостей, що становлять комерційну, банківську та службову таємницю, а також фактів незаконного (несанкціонованого) збирання конфіденційної інформації стосовно фізичних осіб; абонентське обслуговування підприємств) [4, ст. 14].

4. *Одноставною є думка, яка висловлюється в юридичній літературі, про те, що приватні детективи можуть та повинні надавати послуги у цивільному, господарському, адміністративному судочинстві* (збирання, фіксування та дослідження відомостей, необхідних для розгляду справ у цивільному, господарському, адміністративному судочинстві; пошук і збір даних, що можуть бути приводом або підставою для звернення до суду).

5. *Всеукраїнська Асоціація приватних детективів зазначає про надання послуг під час кримінального провадження та судового слідства на договірній основі з учасниками процесу – з боку обвинувачення або на стороні захисту. Не пізніше доби з моменту укладення договору із замовником (клієнтом) на збирання відомостей під час здійснення кримінального провадження чи судового слідства суб'єкт приватної детективної (розшукової) діяльності зобов'язаний письмово повідомити про умови договору орган, що здійснює кримінальне провадження чи справу судового слідства [6, ст. 13]. Подібні позиції дотримуються автори й інших законопроектів.*

6. *В. Мойсик, В. Швець та В. Малишев, М. Паламарчук, А. Кожемякін, О. Продан, А. Тетерук вказують на інші послуги, які не суперечать законодавству та можуть надаватися*

приватними детективами. Це: здійснення приватних розслідувань на договірній основі з правоохоронними та іншими державними органами в інтересах держави та суспільства; розшук зниклого (втраченого або викраденого) майна, тварин; реалізація заходів із відтворення втраченої (зниклої) інформації з питань законних прав та інтересів замовників; пошук і виявлення фактів незаконного використання прав інтелектуальної власності, що належать замовнику; пошук боржників та осіб, які ухиляються від виконання своїх договірних обов'язків; надання консультаційних послуг громадянам та юридичним особам із питань приватної детективної (розшукової) діяльності, недержавної безпеки та інших питань, які є компетенцією суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності [3, ст. 14; 4, ст. 14; 5, ст. 11; 6, ст. 14].

На наш погляд, приватні детективи повинні надавати замовникам весь обсяг зазначених послуг, виділення однієї чи двох-трьох позицій є недоцільним; українське населення потребує юридичної кваліфікованої допомоги у всіх вказаних сферах, лише в цьому разі захист їх інтересів буде повним та всеохоплюючим.

Законопроектами передбачена відповідальність суб'єктів приватної детективної діяльності в таких випадках: у разі порушення приватним детективом встановлених Конституцією України прав і свобод людини і громадянина; застосування приватним детективом спеціальних засобів із перевищенням своїх повноважень, перевищенням меж необхідної оборони чи меж крайньої необхідності; використання безпосередньо приватними детективами або через інших осіб відомостей, отриманих за результатами приватної детективної діяльності з метою шантажу суб'єктів детективних досліджень чи замовників [4, ст. 19, ст. 22; 5, ст. 16]. Вважаємо таку позицію авторів законопроектів абсолютно вірною та некоректним зазначення в науковій літературі того, що в разі неправомірних дій приватних детективів законодавчо мають бути передбачені заходи дисциплінарної, цивільно-правової, адміністративної, кримінальної відповідальності. Такий погляд висловлює А. Старушкевич [10, с. 75], не конкретизуючи при цьому підстави встановлення юридичної відповідальності. Вважаємо, що юридична відповідальність не настає, якщо у вчиненому діянні не має вини суб'єкта приватної детективної діяльності; правопорушення (невиконання трудового обов'язку, договірних зобов'язань, бездіяльності, внаслідок якої невиконаний адміністративний припис) пов'язані з об'єктивними обставинами, незалежними від нього.

Правова доктрина щодо надання детективних послуг передбачає обов'язкове розмежування зазначеної діяльності з державною правоохоронною діяльністю та державними правоохоронними органами, іншими державними інституціями, а також характер такої взаємодії. Ці вимоги, як свідчить світовий досвід, є загальнопоширеними, а обсяг взаємовідносин суб'єктів приватної детективної діяльності з правоохоронними органами – різним. У взаємовідносинах із правоохоронними органами суб'єкти приватної детективної діяльності мають права й обов'язки. До їхніх обов'язків відноситься обов'язкове повідомлення інформації про ознаки та факти злочину до правоохоронного органу з переданням усіх матеріалів, що підтверджують дану інформацію; до прав – надання допомоги правоохоронним органам у забезпеченні правопорядку та попередженню злочинів. Порядок надання такої допомоги повинен бути в подальшому встановлений нормативно, враховуючи, що суб'єкти приватної детективної діяльності є підприємцями і працюють не лише на договірній, а ще й на платній основі. Застереженням до взаємодії зазначених сторін є те, що при цьому суб'єкти приватної детективної діяльності не повинні порушувати зобов'язань за договором про надання послуг із детективної діяльності.

Варто звернути увагу на пропозицію В. Мойсика про необхідність взаємодії суб'єктів приватної детективної діяльності та Міністерства внутрішніх справ України, в її основу повинна бути покладена організаційно-правова можливість детективних служб мати доступ до інформаційних ресурсів органів внутрішніх справ. Потребою дня є надання Міністерством внутрішніх справ України на договірній основі суб'єктам приватної детективної діяльності відомостей, що містяться в адресних бюро, паспортних підрозділах, а також в облікових підрозділах обліку осіб, які мають судимість або притягалися до кримінальної відповідальності, якщо ці дані вимагаються з дотриманням чинного законодавства [3, ст. 17]. На наш погляд, впровадження зазначеної пропозиції в практику роботи приватних детективів значно посилює оперативність їх діяльності.

Характер взаємовідносин суб'єктів приватної детективної діяльності з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування є таким: вони сприяють суб'єктам приватної детективної діяльності в межах своєї компетенції. Зокрема, органи місцевого самоврядування надають відомості, необхідні для цілей і завдань детективної діяльності, надають приміщення в оренду, допомагають іншими засобами за домовленістю, але не мають права втручатися в професійну приватну детективну діяльність. Порядок та обсяг сприяння потребують нормативного визначення, яке на сьогодні ще відсутнє.

Правова доктрина щодо надання детективних послуг окремо визначає відносини суб'єктів підприємницької діяльності із замовниками, котрими можуть бути фізичні та юридичні особи України, а також іноземні громадяни та юридичні особи. Надання детективних послуг здійснюється після укладання сторонами відповідного письмового договору, в якому, як зазначає А. Старушкевич, повинні бути відображені реквізити сторін, зміст договору, термін його виконання, орієнтовна сума грошових витрат за надані послуги, відповідальність сторін, застереження про надання клієнтові письмового звіту про результати проведеної роботи за договором з матеріалами фото-, відеозйомки, звукозапису, інше [10, с. 73]. Звернемо увагу на цивільно-правовий характер відповідного договору. На наш погляд, у договорі про надання детективних послуг умови його виконання повинні бути більш деталізовані: 1) повно окреслено предмет договору (послуга, яка надається); 2) плата за надання послуги має бути конкретизована – наведений її розмір, строки, порядок та форма оплати; 3) строк дії договору повинен містити проміжні строки (періоди), за порушення яких настає відповідальність виконавця; 4) повинно бути зазначено, чи виконавець виконує договір особисто, чи його обов'язок може бути переданий третій особі (при цьому виконавець несе відповідальність у повному обсязі перед замовником); 5) відповідальність у разі невиконання або неналежного виконання договору; 6) умови дострокового припинення договору.

М. Паламарчук, А. Кожемякін, О. Продан, А. Тетерук у розробленому законопроекті щодо надання детективних послуг визначають зміст додатків до такого договору. На їх погляд, додатком до договору є акт приймання-передачі виконаних робіт, додатки щодо оплати виконаних робіт і сплати відповідних податків, які після трьохрічного строку зберігання знищуються. Зберігання не підлягають і негайно знищуються матеріальні носії з інформацією, що стосується особистого життя, честі, гідності особи. Також ними пропонується встановити перелік випадків, коли договір не може бути укладений. А зокрема: 1) аналогічні послуги надавалися особам, інтереси яких суперечать інтересам замовника; 2) до розшукового дослідження причетна посадова особа, з якою приватний детектив перебуває в родинних зв'язках; 3) у процесі надання послуг із приватної детек-

тивної діяльності можуть бути порушені права та охороняні законом інтереси громадян [5, ст. 15].

Інформація (відомості, що стосуються особистого життя замовника, його честі та гідності тощо), отримана приватним детективом під час надання детективних послуг, відноситься до професійної таємниці, яка, вказує В. Резнікова, є «...інформацією обмеженого доступу, що стала відомою або була довірена представнику певної професії через виконання ним своїх професійних чи службових обов'язків, неправомірне розголошення чи використання якої може спричинити настання негативних наслідків як для власника такої інформації, так і для інших осіб, чий інтереси захищаються законом» [12, с. 290]. Професійну таємницю, звертає увагу В. Мойсик, забороняється розголошувати і використовувати у власних інтересах приватних детективів або в інтересах третіх осіб. За її незаконне використання чи шантажування з її використанням передбачається відповідальність за законодавством України [3, ст. 19].

Важливою складовою частиною правової доктрини надання детективних послуг є здійснення спеціальної підготовки приватних детективів, яка дозволяє правильно оцінювати обстановку, оперативно приймати рішення і ефективно діяти в типових та нештатних ситуаціях. Спеціальна підготовка приватних детективів здійснюється державними та недержавними закладами освіти за програмами, погодженими з Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством фінансів України. Так, Університет КРОК спільно з Учебним департаментом ТОВ «Приватна Поліцейська Компанія» пропонує нову унікальну навчальну програму підготовки приватних детективів. Її метою є знайомство з основами приватної детективної діяльності, практичним досвідом приватних детективів України та новітніми методиками діяльності служб безпеки українських підприємств [13]. У Міжрегіональній Академії Управління персоналом викладається права дисципліна «Приватна правоохоронна діяльність за кордоном» (у США, Великобританії, Німеччині, Франції, Фінляндії, Швеції, Данії, Норвегії, Португалії, Японії, КНР, Росії) [14]. Зауважимо, що у відповідності до Національного класифікатора професій ДК 003:2010 в Україні є низка професій та професійних видів робіт, безпосередньо пов'язаних із виконанням функцій в галузі безпеки та охорони. До них належить також професія приватного детектива (код КП –3450) [15].

Ефективна та дієва правова доктрина повинна завжди мати практичну спрямованість. Правова доктрина щодо надання детективних послуг містить науково обґрунтовані положення щодо статусу суб'єктів приватної детективної діяльності; конкретно встановлює їх права та обов'язки, визначає, хто може бути і за яких умов приватним детективом, яка діяльність для приватних детективів є забороненою, встановлює обсяг детективних послуг та випадки відповідальності за порушення конституційних прав особи, правові основи взаємовідносин суб'єктів приватної детективної діяльності та державних правоохоронних органів, інших державних інституцій. Окремі положення правової доктрини надання детективних послуг активно впроваджуються в життя.

Жодна правова доктрина не є сталою, вона завжди потребує доповнень, що зумовлюються зміною об'єктивної реальності, новими теоретичними дослідженнями, осмисленням практичного досвіду. Правова доктрина щодо надання детективних послуг потребує, на думку В. Соломаної, розроблення цілісної стратегії участі недержавних суб'єктів у запобіганні злочинності; законодавчо закріпленого порядку використання отриманих у ході приватної детективної діяльності (недержавними суб'єктами) результатів, визначення переліку дозволених приватними

детективами дій, у тому числі з використанням спеціальних засобів [16, с. 123].

Висновки. На сучасному етапі розвитку українського суспільства виникла необхідність законодавчого урегулювання питань, пов'язаних із приватною детективною діяльністю. Українськими науковцями проаналізована аналогічна зарубіжна практика та досвід роботи вітчизняних детективних служб, зроблені пропозиції щодо вдосконалення відповідної діяльності. Політичними діячами (народними депутатами) розроблено низку законопроектів, що відображають існуючий в Україні стан приватної детективної діяльності та передбачають її юридичне закріплення. Іде активне формування правової доктрини щодо надання детективних послуг, про що свідчить активне наукове дослідження проблем приватної детективної діяльності фахівцями, їх обговорення в ЗМІ, на наукових конференціях та інших публічних заходах.

Правова доктрина щодо надання детективних послуг не суперечить механізму захисту прав та інтересів фізичних та юридичних осіб; є соціально значущою (відповідає суспільним інтересам у значеній сфері діяльності), офіційною (сформована на висловлених позиціях поглядів представників влади – народних депутатів), науковою (відображає обґрунтовані практикою теоретичні погляди українських дослідників), цілеспрямованою та системною (охоплює всі існуючі розроблені в суспільстві позиції щодо зайняття приватною детективною діяльністю), включає позитивні напрацювання зарубіжного досвіду. Може слугувати формуванню державної політики (розробки цільових програм) у сфері приватної детективної діяльності та надання детективних послуг, є основою для рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення законодавства, зокрема, прийняття Закону України «Про приватну детективну діяльність». Правозастосування основних положень правової доктрини надання детективних послуг забезпечить правові засади приватної детективної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К., Ірпінь : Перун, 2004. – 1440 с.
2. Кармаліта М.В. Правова доктрина – джерело права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / М.В. Кармаліта. – К., 2011. – 199 с.
3. Проект Закону України «Про приватну детективну діяльність» № 2120 від 25 лютого 2008 р. (автор – народний депутат В. Мойсик) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Проект Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» № 1093 від 13 грудня 2012 р. (автори – народні депутати В. Швець, В. Малишев) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
5. Проект Закону «Про приватну детективну (розшукову) діяльність від 28.12.2015 р. № 3726 (автори – народні депутати М. Паламарчук, А. Кожемякін, О. Продан, А. Тетерук) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3726&skl=9.
6. Проект Закону «Про приватну детективну діяльність» (автор – Всеукраїнська асоціація приватних детективів). Офіційний сайт Всеукраїнської Асоціації приватних детективів [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://aupd.org/> <http://aupd.org/zakon-2016-uapd/>.
7. Юрко С.С. Перспективи законодавчої регламентації детективної діяльності в Україні / С.С. Юрко // Право і суспільство. – 2014. – № 5.2. – С. 370–373.
8. Рахновецький С.А. Вам потрібен легальний приватний ... детектив? / С.А. Рахновецький // Віче. – 2007. – № 17, вересень.

9. Риженко І.М. Приватна детективна діяльність в Україні в контексті реалізації права на особисте життя / І.М. Риженко // Митна справа. – 2013. – № 1; ч. 2, кн. 2(85). – С. 385–389.
10. Старушкевич А. Детективна діяльність в Україні: поняття, суб'єкти, напрями правового регулювання / А. Старушкевич // Право України. – 2004. – № 12. – С. 71–75.
11. Волинка К.Г. Теорія держави і права / К.Г. Волинка. – К. : МАУП, 2003. – 240 с.
12. Резнікова Г.І. Професійна таємниця: поняття, ознаки та види / Г.І. Резнікова // Питання боротьби із злочинністю. – 2013. – Випуск 26. – С. 280–291.
13. Післядипломна освіта. Навчально-науковий Інститут магістерської діяльності та післядипломної освіти Університет «Крок» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://fpo.krok.edu.ua/kursova-pidgotovka/naprjami/pravova-dijalnist/>.
14. МАУП. Навчальна програма дисципліни «Приватна правоохоронна діяльність за кордоном» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://library.iapm.edu.ua/metod/2217.pdf>.
15. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003:2010. Показчик професійних назв за кодами професій [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://hrliga.com/docs/327_KP.htm#327_A.
16. Соломяна А.В. Детективна діяльність: особливості запобіжного впливу на злочинність / А.В. Соломяна // Новітні кримінально-правові дослідження : зб. наук. пр. / відп. ред. О.В. Козаченко. – Миколаїв : Ліон, 2016. – С. 120–123.

